

مرکز مجاز امام صادق علیه السلام

اصول الفقه (عام و خاص)

تنافی مطلق و مقید

جلسه ۱۵۱

استاد نجار زاده

احکام تنافی بین مطلق و مقید:

اگر در لسان شارع، مطلق و مقید متنافی وارد گردید؛ اعمّ از آنکه مقید مقدّم بر مطلق بوده یا متأخّر از آن بیاید و نیز اعمّ از آنکه آمدن متأخّر پس از عمل به مقدّم فرض شده یا قبل از آن باشد؛ بین آنها باید جمع نمود.

نحوه جمع:

۱. در ظهور مطلق تصرّف کرده و آن را بر مقید باید حمل نمود.

۲. در مقید تصرّف نموده به طوری که با مطلق منافی نباشد و در نتیجه، ظهور مطلق را به حال

خودش باقی می‌گذاریم. در این صورت با فرض های ذیل روبرو هستیم:

فرض اوّل: با هم مختلف باشند:

بدون شك باید مطلق بر مقید حمل گردد؛ زیرا مقید قرینه است بر معنای مقصود از مطلق؛ بنابراین، وقتی طیب بگوید: اشرب اللبن و پس از آن بگوید: لا تشرب اللبن الحامض؛ با در نظر گرفتن هردو عبارت، می‌فهمیم که مطلوب، آشامیدن شیر شیرین می‌باشد و باید توجه داشت که در این حکم، فرقی نیست بین اینکه اطلاق مطلق بدلی بوده مانند: اعتق رقبة. یا شمولی باشد نظیر: فی الغنم زكاة؛ که مقید است به « لیس فی الغنم المعلوفة زكاة ».

فرض دوّم: با هم متفق باشند:

مقام اوّل: اطلاق بدلی باشد.

۱. در ظاهر مطلق تصرّف کرده و آن را بر مقید حمل نمائیم.

۲. از ظاهر مقید رفع ید کنیم.

در بیان امام صادق

معروف بین علماء، تصرّف اوّل است؛ زیرا اگر مطلق و مقید هر دو مثبت باشند، نظیر آنکه مولی بفرماید: اعتق رقبة و پس از آن بگوید: اعتق رقبة مؤمنة؛ ظاهر کلام دوّم یعنی مقید آن است که امر در آن برای وجوب تعیینی است؛ حال تصرّف در این ظهور

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv به یکی از دو نحو ذیل می‌باشد: ImamSadiq.tv

الف: آنکه آن را حمل بر استحباب نموده و از وجوب تعیینی بدین ترتیب صرف نظر کنیم و معنای حمل بر استحباب آن است که ملتزم شویم، امر به عتق رقبة مؤمنة به ملاحظه آن است که افضل افراد رقبة می‌باشد؛ پس در عین حال که از مصادیق افراد واجب بوده به ملاحظه آنکه از سایر افراد و مصادیق افضل است متّصف به استحباب می‌باشد.

ب: آنکه آن را بر وجوب تخییری حمل کنیم؛ یعنی بگوئیم امر به عتق رقبة مؤمنة به ملاحظه آن

ImamSadiq.tv امام صادق است که یکی از افراد واجب بوده بدون اینکه هیچ خصوصیتی حتّیّ افضلیّت در آن باشد. ImamSadiq.tv

این دو تصرّف اگرچه امر ممکنی بوده ولی ظهور مقید در «وجوب تعیینی» بر ظهور مطلق در اطلاق مقدّم است زیرا مقید برای قرینه بودن مطلق و رفع ید از آن صلاحیت دارد.

مقام دوّم: اطلاق شمولی باشد.

اگر اطلاق شمولی باشد مانند اینکه متکلم اوّل بفرماید: فی الغنم زکاة. و پس از آن

بگوید: فی الغنم السائمة زکاة. بین این دو کلام تنافی وجود ندارد تا مجبور باشیم در یکی

از آن دو تصرّف کنیم؛ زیرا وجوب زکات در غنم سائمة به مقتضی جمله دوّم با وجوب

ImamSadiq.tv امام صادق زکات در غنم غیر سائمة تنافی ندارد مگر بنا بر قول کسانی که در وصف قائل به مفهوم ImamSadiq.tv

شده‌اند در حالیکه قبلا دانسته شد که برای وصف مفهومی نمی‌باشد. ImamSadiq.tv